

Blytungt luftskepp av Anders Hansson

Barbröstade och svettiga. Långhåriga och med extravagant klädsel. Närmast oändliga konserter med tjugominuter långa låtar där trummisen spelade med händerna och gitarristen gned strängarna med stråke. Lika vilda utanför scenen som den musik de spelade. Led Zeppelin väckte känslor under sin turbulenta karriär och skrev samtidigt in sig som ett av de viktigaste banden i musikhistorien. I maj 2006 kom de till Stockholm för att ta emot Polar-priset.

Led Zeppelin hade allt som krävs för att skapa ett stort band och mer därtill. En sångare som, förutom att han bildade skola inom hårdrocken med sin kraftfulla, ylande röst, var en sällsynt karismatisk scenpersonlighet som inte tvekade att spela på sin sexualitet. En gitarrist som behärskade allt från folkmusiksplockande via muskulöst gitarmangel till halsbrytande solon på sin dubbelhalsade Gibson. Lägg därtill en trummis med den största bastrumman, de kraftigaste trumstockarna och en väldigt personlig spelstil samt en mer än kompetent basist som när som helst bytte till orgel om det behövdes. Att alla fyra medlemmarna dessutom bidrog till det musikaliska skapandet gjorde saken bara bättre.

Tungmetall i bluesmyllan

Led Zeppelin svävade upp ur ruinerna efter ett av 60-talets stora engelska band The Yardbirds. Jimmy Page var den tredje och siste av de gitarrfantomer som haft gruppen som språngbräda för sin fortsatta karriär. Eric Clapton och Jeff Beck var de andra två. Page var också en flitigt anlita studiomusiker i en tid då popbanden ofta inte ansågs tillräckligt bra för att få spela på sina egna skivor. Även Led Zeppelins basist John Paul Jones var en erfaren proffsmusiker som arbetade som arrangör för bland andra Herman's Hermits och The Rolling Stones. De två övriga medlemmarna, sångaren Robert Plant och trummisen John Bonham, kan sägas ha varit två oslipade diamanter när de hämtades till London från Birminghamtrakten för att tillsammans med Page och Jones bilda Led Zeppelin.

När Polarpriset för första gången gick till någon från den hårdare rockmusiken måste man säga att Led Zeppelin var ett naturligt val. Genom att både knyta an bakåt i tiden, framför allt till tidig blues och rock'n'roll, och bryta ny mark spelade Led Zeppelin en viktig roll i musikhistorien. Tillsammans med Black Sabbath har gruppen betytt massor för efterföljarna i heavy metal-genren.

Att Led Zeppelin själva skulle vara ett heavy metal-band vill Jimmy Page däremot inte gå med på. Även om många av gruppens låtar utgick från ganska enkla, men effektiva och lätt ihågkomliga riff, så vill Page inte låta sig sorteras in i en genre som ofta förknippas med stenhårt riffande, men inte så mycket mer. Vad Led Zeppelin var ute efter var, enligt Page, inre dynamik, ljus och skugga, drama och mångsidighet. Redan gruppens namn är tänkt att ge en bild av något som är tungt och lätt på samma gång.

Djävulskt

Led Zeppelin var aldrig kritikernas favoriter. Recensionerna av framför allt de två första plattorna handlade till stor del om hur gruppen stal låtar från de gamla bluesgubbarna utan att göra rätt för sig. Det är förvisso många som gått omkring med uppfattningen att bluesen tillhör alla. Kanske beroende på att det i vissa fall

är oklart vem som en gång skrivit en viss låt. Tjugo- och trettioalets bluesmusiker reste runt i södern, lirade tillsammans och lät sig inspireras av varandra. Till slut stämde Chicagobluesens "gudfar", basisten och låtskrivaren Willie Dixon Led Zeppelin för att ha baserat *Whole lotta love* på hans *You need love* och fick rätt av domstolen.

Det råder dock inget tvivel om att Led Zeppelin faktiskt hade något eget att komma med. Kritikerna var visserligen inte särskilt imponerade av detta heller. Anklagade för att spela musik som inte var annat än öronbedövande men innehållslöst oväsen fortsatte gruppen att turnera stenhårt framför allt i USA och spela in plattor. Under tiden sålde de enorma mängder skivor och lockade hundratusentals fans till sina ofta tre till fyra timmar långa konserter. I svallvågorna efter 68-rörelsen sågs kommersiell framgång som något suspekt och Led Zeppelin kunde om inte annat avfärdas som *hype*, smörja som prackades på en lättlurad publik av skivbolagskoncernerna.

Det mesta som skrevs om Led Zeppelin handlade dock inte om musik utan om det skandalösa leverne som bandet och deras *entourage* av scenarbetare, managers, groupies och andra förde. Sällan har ett band levt ut myten om sex, droger och rock'n'roll så fullständigt som Led Zeppelin. En annan sak som fick stor uppmärksamhet var Jimmy Pages intresse för det ockulta och den engelske magikern Aleister Crowley. Det gick också rykten om att tre av medlemmarna, John Paul Jones undantagen, hade slutit en pakt med Djävulen i utbyte mot sin musikaliska talang. Precis som legenden går om bluesmän som Robert Johnson. De olyckor som sedermera skulle drabba gruppen i form av bilolyckor och dödsfall antogs av vissa ha samband med detta samröre med mörkrets makter.

Himmelskt

Men låt oss återgå till det som verkligen betyder något i sammanhanget: musiken. På sin tredje platta (som visserligen sågades jämnas med fotknölnarna) uppvisade bandet en större bredd än tidigare. För det första innehöll skivan ett flertal huvudsakligen akustiska låtar även om varken den hårda rocken eller bluesen helt försvunnit. Bandets intresse för brittisk folkmusik gjorde sig också gällande liksom nyfikenheten på orientalisk musik. Den senare fick sitt starkaste uttryck några år senare i den mäktiga *Kashmir*. (Inom parentes kan nämnas att ingen i gruppen faktiskt varit i den indiska provinsen.)

Men det för framtiden viktigaste inslaget på *Led Zeppelin III* var kanske texten till inledningsspåret *Immigrant song* där Robert Plant tar på sig rollen som invaderande viking ylande "Valhalla, I am coming!". Fascination för vikingatiden, hedniska symboler och mystik har varit ett bärande element i hårdrocksgenren sedan dess. Att Led Zeppelin vägrade begränsa sig visas av att det bland låtarna som följer finns sockersöt romantik, flummig hippiepoesi och en låt till Robert Plants hund.

Det är nog varje artists dröm att göra något som kan stå emot tidens tand, som kan leva sitt eget liv långt efter att musikerna själva slutat spela. Om man ska plocka något sådant ur Led Zeppelins repertoar så måste det vara den episka *Stairway to Heaven*. Jimmy Page har sagt att låten är en milstolpe som visade upp gruppen när den var som allra bäst. Nästan åtta minuter lång utvecklas låten från inledningens akustiska gitarrplock och mjuka flöjter via Jimmy Pages

multipla gitarrpålägg och solo till tjutande hårdrock. Trettiofem år gammal ligger den fortfarande ofta i topp på framröstade listor över tidernas bästa låtar.

Tragiskt slut

Om det nu berodde på att man lekt med Ondskan, ren otur eller om det hade att göra med det destruktiva liv man förde kan diskuteras. Men 1975 inleddes en räckta tragiska händelser vars kulmen innebar slutet för Led Zeppelin. Först fick gruppen ställa in en planerad USA-turné på grund av en svår bilolycka som Robert Plant och hans familj råkade ut för på Rhodos. När man väl kom tillbaka med platta och konserter året efter fick man utstå nesan att betraktas som tråkiga gamlingar av den nya punkvågen innan nästa katastrof drabbade bandet. Robert Plants sexårige son dog i en virussjukdom och det dröjde innan gruppen lät höra talas om sig igen efter det.

Trots att vissa rykten sade annat så splittrades inte gruppen och 1978 befann man sig i Polar-studion i Stockholm för att spela in sin åttonde skiva. I maj 1980 samlades bandet hemma hos Jimmy Page för att repetera inför ytterligare en USA-turné. Det visade sig istället att sagan om Led Zeppelin skulle ta slut där. Trummisen John "Bonzo" Bonham, ökad för sitt vilda supande, dog under natten i sin säng, kvävd av sina egna spyor. Gruppen upplöstes och de tre överlevande medlemmarna har bara återförenats för att spela tillsammans vid ett fåtal tillfällen.